

Secretariatul Parlamentului Republicii Moldova

Direcția generală juridică

AVIZ

la proiectul de lege pentru implementarea considerentelor unor hotărâri ale Curții Constituționale

(nr.35 din 24.02.2023)

În temeiul art.54 din Regulamentul Parlamentului, adoptat prin Legea nr.797/1996, Direcția generală juridică a examinat proiectul de lege pentru implementarea considerentelor unor hotărâri ale Curții Constituționale și comunică următoarele.

1. Proiectul de lege a fost înaintat cu titlu de inițiativă legislativă de către un grup de deputați, fapt ce corespunde prevederilor art.73 din Constituție și art.47 din Regulamentul Parlamentului.

2. Prin natura relațiilor sociale reglementate, proiectul de lege face parte din categoria legilor organice și este în concordanță cu prevederile art.66 din Constituția Republicii Moldova.

3. Scopul proiectului de lege este ajustarea cadrului legal existent la Hotărârea Curții Constituționale nr. 36/2013 privind interpretarea articolului 13 alineatul (1) din Constituție în corelație cu Preambulul Constituției și Declarația de Independență a Republicii Moldova, Hotărârea Curții Constituționale nr.4/2021 pentru controlul constituționalității Legii nr. 234/2020 cu privire la funcționarea limbilor vorbite pe teritoriul Republicii Moldova și Avizul Curții Constituționale nr. 3/2017 la proiectul de lege pentru modificarea articolului 13 din Constituția Republicii Moldova.

4. În conformitate cu prevederile art.58 din Regulamentul Parlamentului și art.35 din Legea nr.100/2017 cu privire la actele normative, la proiectul de lege urmează a fi prezentate obligatoriu avizul Guvernului și expertiza Centrului Național Anticorupție, acest fapt fiind solicitat și prin rezoluția Președintelui Parlamentului.

5. Atragem atenția autorilor că, conform alin.(1) din art.72 din Constituție Parlamentul adoptă 3 categorii de legi. În vederea respectării art.8 din Legea nr.100/2017 **clauza de adoptare a legii trebuie să conțină categoria acesteia.**

6. În Art.I. al proiectului de lege cuvântul "legilor" se va substitui cu cuvintele "actelor normative ale".

7. Este neargumentată introducerea Art.II. în proiectul de lege, care vine să declare desuet textul "funcționând în baza grafiei latine".

Curtea Constituțională, în Hotărârea nr.36 din 05.12.2013 privind interpretarea articolului 13 alin.(1) din Constituție în corelație cu Preambulul Constituției și Declarația de independență a Republicii Moldova, în pct.119, susține că *"limba română ca limbă de stat" și "reintroducerea alfabetului latin" [...] sunt "elemente de identificare" ale statului precum limba de stat, drapelul de stat, stema de stat, denumirea oficială a statului, [...] aceste elemente au fost considerate esențiale în definirea identității constituționale a noului stat și a populației acestuia [...] avînd un rol cheie în sistemul valoric creat prin proclamarea independenței Republicii Moldova"*.

Se va ține cont că la baza luării deciziei de către Curtea Constituțională a fost și opinia Academiei de Științe a Republicii Moldova. Astfel, Adunarea Generală anuală a Academiei de Științe a Republicii Moldova a confirmat opinia științifică argumentată a specialiștilor filologi din republică și de peste hotarele ei, aprobată prin Hotărârea Prezidiului AȘM din 9.IX.1994, potrivit căreia denumirea corectă a limbii de stat (oficiale) a Republicii Moldova este limba română. Potrivit Academiei de Științe a Moldovei, limba de stat (oficială) a Republicii Moldova este limba română, iar sintagma „limba moldovenească, funcționând pe baza grafiei latine” din articolul 13 alin. (1) din Constituție poate fi echivalată semantic cu limba română. În același timp, Academia menționează necesitatea funcționării limbii de stat a Republicii Moldova pe baza normelor ortografice ale limbii române. La editarea „*Dicționarului ortografic al limbii române (ortoepic, morfologic, cu norme de punctuație)*”, elaborat de Academia de Științe a Moldovei și recomandat spre editare în urma ședinței din 15 noiembrie 2000, au fost aplicate normele ortografiei limbii române aprobate de Academia Română (a se vedea opiniile oficiale ale Academiei de Științe a Moldovei:

<https://asm.md/prezidiul-asm-merita-apreciere-toti-cei-care-au-luptat-pentru-limba-romana-si-valorile-nationale>

<https://asm.md/ion-tighineanu-pozitia-asm-cu-referire-la-limba-romana-ramas-ferma-si-univoca-o>

https://www.ipn.md/ro/ion-tighineanu-pozitia-asm-cu-referire-la-limba-romana-7967_1075852.html#ixzz6WmaLWlJm

<https://www.limbaromana.md/index.php?go=articole&n=4047>).

Conform teoriei generale a dreptului, căderea în desuetudine este modalitatea în care un act juridic iese din vigoare, atunci când efectele unei norme juridice nu se mai pot produce întrucât relațiile sociale reglementate nu mai subzistă, sunt depășite, desuete. În această ordine de idei, atenționăm că grafia latină stă la baza gramaticii și limbii literare române, introducerea articolului II și declararea desuetudinii textului respectiv, ar putea presupune revenirea la altă

grafie decît cea latină, iar acest fapt vine în contradicție directă cu scopul proiectului de lege, ce va crea un haos în aplicarea ulterioară a legilor. ***Apreciem drept confuze prevederile Art.II. și considerăm necesară excluderea acestuia din proiectul de lege.***

8. În Art.III. după cuvintele "a prezentei legi," se va completa cu cuvintele "Guvernul, precum și".

9. Recomandăm excluderea Art.V. din proiectul de lege, iar întru păstrarea scopului proiectului de lege, în alin.2 al Art.I. după cuvintele "limba oficială" se va completa cu cuvintele "limba noastră".

10. Ținem să reamintim autorilor, că în conformitate cu prevederile art.56 din Legea nr.100/2017 "*Actele normative intră în vigoare peste o lună de la data publicării în Monitorul Oficial al Republicii Moldova sau la data indicată în textul actului normativ, care nu poate fi anterioară datei publicării.*"

11. Întru respectarea procedeeilor de tehnică legislativă și exigențelor stabilite de Legea nr.100/2017 proiectul de lege se va supune prelucrării redacționale.

În concluzie, Direcția generală juridică consideră că proiectul de lege necesită a fi revizuit prin prisma propunerilor expuse mai sus.

Asupra oportunității adoptării proiectului de lege urmează să se pronunțe Parlamentul în ședința plenară.

**Șeful Direcției generale
Ion CREANGĂ**

ex.: Viorica Stratiev
tel.: 022.820.584
e-mail: viorica.stratiev@parlament.md